Valiokunnan lausunto HaVL 26/2018 vp– U 60/2018 vp

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021—2027 ja ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeusalan rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021—2027

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021—2027 ja ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeusalan rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021—2027 (U 60/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Inkeri Helenius, oikeusministeriö
- hankepäällikkö Katriina Nousiainen, oikeusministeriö

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio ehdottaa kahden oikeusasioita koskevan rahoitusohjelman perustamista vuosiksi 2021—2017. Asetusehdotukset ovat osa Euroopan unionin monivuotisia rahoituskehyksiä mainituille vuosille.

Perusoikeuksia ja arvoja koskevan ohjelman keskeinen tavoite on suojella ja edistää Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa turvattuja yhteisiä eurooppalaisia arvoja sekä yksilön oikeuksia. Ohjelmalla tuetaan kansalaisyhteiskunnan toimijoita avoimen, demokraattisen ja inklusiivisen yhteiskunnan tekijöinä. Ohjelmakauden arvioitu budjetti on noin 570 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin.

Valmis
5.1

Valiokunnan lausunto HaVL 26/2018 vp

Oikeusohjelmalla edistetään oikeusvaltioperiaatteeseen, vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan Euroopan oikeusalueen kehittämistä. Ohjelman arvioitu budjetti vuosille 2021—2027 on noin 271 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin.

Valtioneuvoston kanta

Euroopan unioni perustuu länsimaisiin arvoihin, joita ovat muun muassa vapaus ja kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltioperiaate. On tärkeää, että kaikki unionin jäsenvaltiot ovat täysin sitoutuneita Euroopan unionin perussopimusten noudattamiseen ja näihin arvoihin. Unionin yhteisten arvojen noudattaminen tulee varmistaa. Perusoikeuksia kunnioittava Euroopan oikeuden alue tukee sekä talouskasvua ja investointeja että kansalaisten ja yritysten luottamusta oikeuksiensa toteutumiseen. Vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuvan oikeudellisen yhteistyön edellytyksenä on jäsenvaltioiden keskinäinen luottamus toistensa järjestelmiin.

Oikeusalan, oikeuksien ja arvojen rahastolla ja siihen sisältyvillä ohjelmilla tuetaan näiden valtioneuvoston toistuvasti korostamien periaatteiden ja tavoitteiden toteuttamista unionissa. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission esitysten tavoitteisiin ja yhtyy komission näkemykseen siitä, että EU-rahoituksella on lisäarvoa yhteisen arvopohjan vahvistamisessa. Myös rahoituskehysten puitteissa on huomioitava oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kohdistuvat huolet unionissa.

Oikeuksien ja arvojen ohjelma tukee perusoikeuksien myönteistä kehittymistä EU:n alueella. Valtioneuvosto pitää myönteisenä sitä, että ohjelmalla tuetaan perus- ja ihmisoikeuksien sekä kaikille kuuluvien yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumista samoin kuin edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista. Lisäksi valtioneuvosto pitää tärkeänä ohjelman rahoituksen kohdentamista komission esittämällä tavalla lapsiin, nuoriin ja naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseen. Väkivalta aiheuttaa uhkaa heidän fyysiselle ja henkiselle hyvinvoinnillensa, ja rikkoo vakavasti heidän ihmisoikeuksiaan, kuten oikeus kehitykseen ja koskemattomuuteen.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusalan rahoituksella kehitetään unionia vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena edistämällä oikeusviranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista sekä tukemalla kansallisten oikeuslaitosten tehostamista. Tämä on tärkeää myös talouskasvun ja sisämarkkinoiden toimivuuden näkökulmasta.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna sitä, että nykyisiä hyvin pieniä rahoitusohjelmia yhdistetään ja synergiaetuja muuhun EU-rahoitukseen lisätään, jotta rahoituksen vaikuttavuus vahvistuu.

Valtioneuvosto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että ehdotetuissa seurantaindikaattoreissa keskitytään pitkälti hankkeisiin liittyvään määrälliseen arviointiin. Indikaattoreita olisi mm. hyvä kehittää ja laajentaa niin, että niiden avulla voisi arvioida myös hankkeiden sisällöllistä vaikuttavuutta. Esitettyjen indikaattoreiden arviointia jatketaan myös muutoin.

Valtioneuvosto arvioi ehdotettua komiteamenettelyä (neuvoa-antava menettely) siitä näkökulmasta, että jäsenvaltioilla tulee jatkossakin olla mahdollisuus vaikuttaa rahoitusratkaisuihin.

Valtioneuvosto jatkaa asetusehdotusten tarkempaa analysointia ja täsmentää kantojaan myöhäisemmässä vaiheessa.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

EU:n uuden rahoituskehyksen valmistelussa uudistetaan nykyisiä oikeus- ja sisäasioiden rahoitusohjelmia, joilla tuetaan unionia vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena. Valiokunta pitää tätä tärkeänä, sillä oikeus- ja sisäasiat ovat yksi EU:n nopeimmin kehittyviä toimialueita. Valiokunta on antanut sisäasioiden rahastoja koskevista ehdotuksista lausunnon HaVL 25/2018 vp — U 81/2018 vp.

Oikeusasioita koskevilla asetuksilla perustettavat rahoitusohjelmat muodostavat uuden Oikeusalan, oikeuksien ja arvojen rahaston. Rahaston tavoitteena on EU-lainsäädännön tehokas ja yhdenmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen sekä avointen ja demokraattisten yhteiskuntien ylläpitäminen, kansalaisten luottamuksen lisääminen Euroopan unioniin sekä oikeusvaltioperiaatteen pohjalle rakentuvan eurooppalaisen oikeuden alueen edistäminen. Komissio ehdottaa rahastoon vuosille 2021—2027 yhteensä noin 841 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin. Asetusehdotukset ovat osa laajempia toimia varmistaa unionin yhteisten arvojen kunnioittaminen jäsenvaltioissa.

Perusoikeuksien ja arvojen ohjelman erityisiä tavoitteita ovat tasa-arvon ja perusoikeuksien edistäminen, kansalaisten aktiivisuuden ja demokraattisen osallistumisen edistäminen Euroopan unionissa sekä lapsiin, nuoriin ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen. Valiokunta pitää myönteisenä, että tavoitteena on myös edistää henkilötietojen suojaa Euroopan unionissa. Ohjelmassa yhdistyvät kaksi nykyisellä rahoituskaudella toimivaa ohjelmaa, Perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelma sekä Kansalaisten Eurooppa -ohjelma.

Oikeusalan ohjelman tavoitteena on erityisesti luoda toimiva oikeusalue, pyrkiä edistämään ja tukemaan oikeusalan koulutusta yhteisen oikeus-, oikeudenkäyttö- ja oikeusvaltiokulttuurin luomiseksi sekä helpottaa tehokkaan ja kaikkia koskevan oikeussuojan ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuutta. Valiokunta tähdentää asetusehdotuksen mukaisten toimien johdonmukaisuutta unionin muiden toimien kanssa. Tärkeää on huomioida suhde edellä mainittuun perusoikeuksien ja arvojen ohjelmaan, mutta myös esimerkiksi uusiin sisäasioiden rahastoihin, rajavalvonnan ja turvallisuuden rahastoon, turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoon sekä sisäisen turvallisuuden rahastoon.

Valiokunta pitää tärkeänä myös ohjelmien seurantaa ja tähdentää valtioneuvoston tavoin seurantaindikaattoreiden kehittämistä niin, että määrällisen arvioinnin lisäksi niiden avulla voitaisiin arvioida myös hankkeiden sisällöllistä vaikuttavuutta.

Valiokunnan lausunto HaVL 26/2018 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 11.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Kari Kulmala sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Tapani Tölli kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne